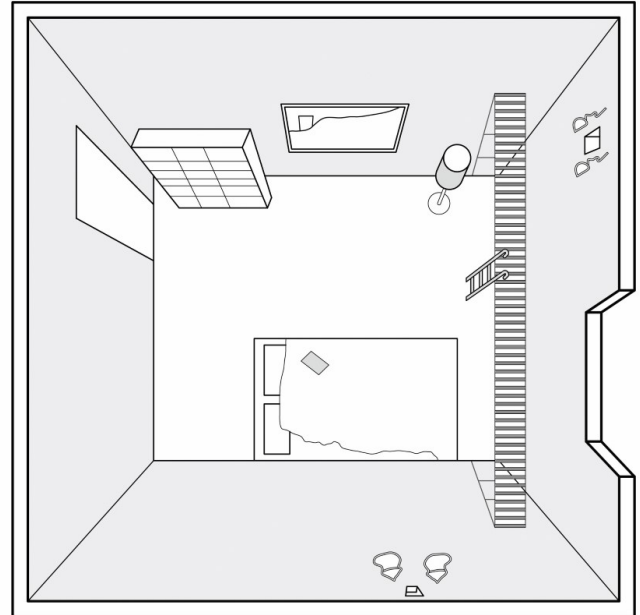
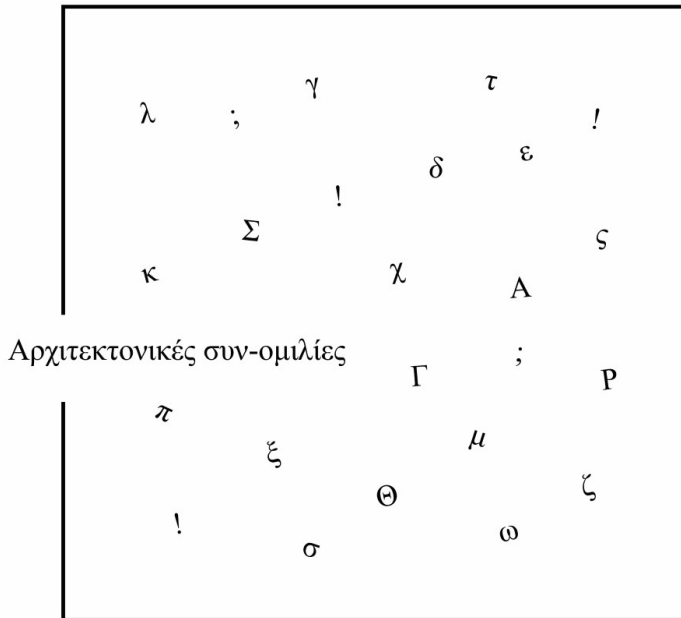

Αρχιτεκτονικές συν-ομιλίες / Ο γραπτός λόγος ως μέσο κατανόησης του χώρου

Νιόβη Φωτεινού - 22/09/2025

Ερευνητική Εργασία

Όνομα φοιτητή: Νιόβη Φωτεινού

Όνομα επιβλέποντα: Βασιλική Πετρίδου

Πανεπιστήμιο: Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πανεπιστημίου Πατρών

Ημερομηνία παρουσίασης: 30/06/2021

Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται τη σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στην τέχνη του λόγου και την τέχνη της αρχιτεκτονικής. Την αλληλεπίδραση δηλαδή αυτών των δύο τεχνών και πώς αυτή μπορεί να εμπλουτίσει τη σκέψη του αρχιτέκτονα.

Στο πλαίσιο αυτό εξετάζουμε ορισμένες περιπτώσεις όπου ο γραπτός λόγος και η αρχιτεκτονική συναντώνται.

Αρχικά, καθ' όλη τη διάρκεια παραγωγής ενός λογοτεχνικού και ενός αρχιτεκτονικού έργου εντοπίζουμε

ομοιότητες στη σύλληψη, τα υλικά, την κατασκευή, τη σχεδιαστική διαδικασία και το τελικό αποτέλεσμα, καθώς διακρίνουμε και μια συνεχή αναλογία μεταξύ λογοτέχνη και αρχιτέκτονα.

Ξεκινώντας με την πρώτη περίπτωση, διαβάζουμε και σχολιάζουμε το βιβλίο με τίτλο: «Η Αθήνα του Μεσοπολέμου μέσα από τις μέρες του Γ. Σεφέρη / μια διερευνητική ανάγνωση», μία ανάλυση του αρχιτέκτονα-πολεοδόμου Α. Παπαγεωργίου-Βενετά πάνω σε ορισμένα βιωματικά κείμενα, ημερολογιακού είδους, του ποιητή. Ο Βενετάς δεν έχει σκοπό να περιοριστεί σε πολεοδομικές παρατηρήσεις, αντιθέτως επιθυμεί να έρθει πιο κοντά στο βίωμα της αρχιτεκτονικής και του χώρου.

[Λυκαβηττός]

22 Ὀκτώβρη 1925. Πρωί

Ἀνέβηκα τὸ Λυκαβηττό. Ἡ αἴσθηση τοῦ βράχου. Ἕνας στρατιώτης στὸ παρατηρητήριο, ἕνας ἄλλος, στὸ πηγάδι, πλένει τὰ πόδια του πάνω σὲ μιὰ πέτρα. Ξαφνικὲς φωνὲς καὶ θόρυβος ἀπὸ καμὶὰ τριανταριὰ παιδιὰ ποὺ ὁδηγεῖ μιὰ Γερμανίδα δασκάλα. Ἡ ἐκκλησιά, ἄσπρη καὶ ἀδιάφορη στὴν κορυφὴ ὅλων αὐτῶν [...]

[Ἀθήνα ἡ στενόμακρη]

Σάββατο, 20 Φεβρουαρίου 1926

Ἡ Ἀθήνα ἡ στενόμακρη: ἓνα τέταρτο δρόμος βγάζει στὰ χωράφια· μιὰ κοπέλα καχεκτική, ἀδύνατη, τόσο ἔρημη, τόσο χαμένη ποὺ ρωτιόμουνα μήπως βρίσκομαι τάχα σὲ μιὰ πολὺ μεγάλη πολιτεία.

Ἀνέβηκα τὸ Λυκαβηττό. Ἡ αἴσθηση τοῦ βράχου. Ἡ κορυφὴ τοῦ Λυκαβηττοῦ μετὰ τὸ ναῖδριο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Στὸ βάθος τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως πρὶν ἀπὸ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἄλσους. Ἀεροφωτογραφία τοῦ 1933.

Μια δεύτερη περίπτωση όπου αρχιτεκτονική και λογοτεχνία συναντώνται, είναι το έργο του Federico Babina με τίτλο Archiwriter. Σε αυτό ο Ιταλός αρχιτέκτονας και εικονογράφος, αφού έχει μελετήσει το έργο αρκετών λογοτεχνών, παράγει κάποια σχέδια στα οποία απεικονίζονται αρχιτεκτονικά κατασκευάσματα που αντιστοιχούν στον κάθε συγγραφέα. Δηλαδή αντιστοιχεί στα κειμενικά του χαρακτηριστικά, γραμμές, γραφιστικά σύμβολα, αρχιτεκτονικά μέλη και μορφές, χωρίς όμως να κάνει μια στείρα εικονογράφηση.

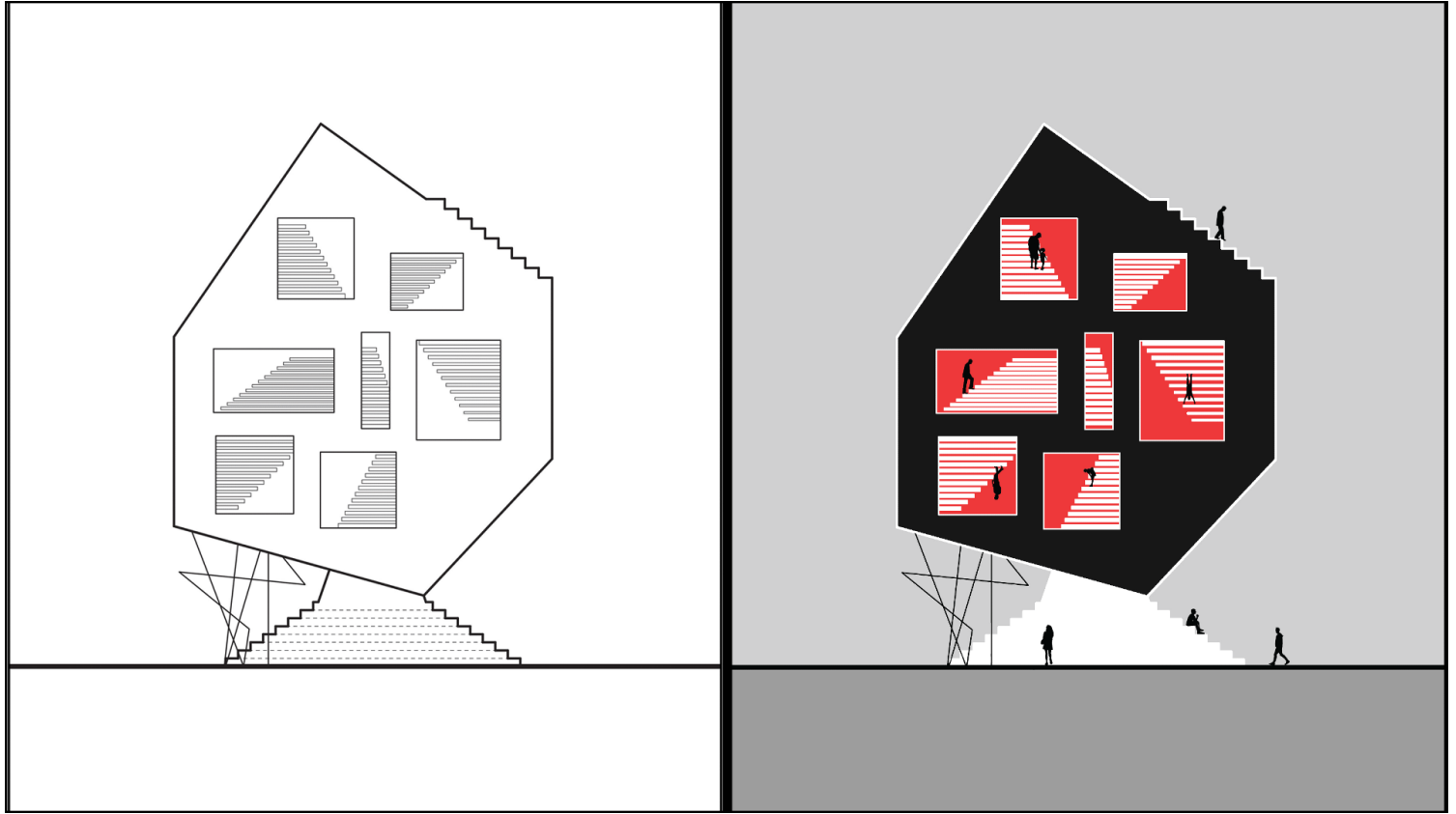
PROUST

non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non appren
en 0 0 mu... by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non appren
i pan un... 0 0 mu... by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non appren
by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non apprende detenne und 0 0 mu... an 0 0 mu... by non appren

ARCHIWRITER

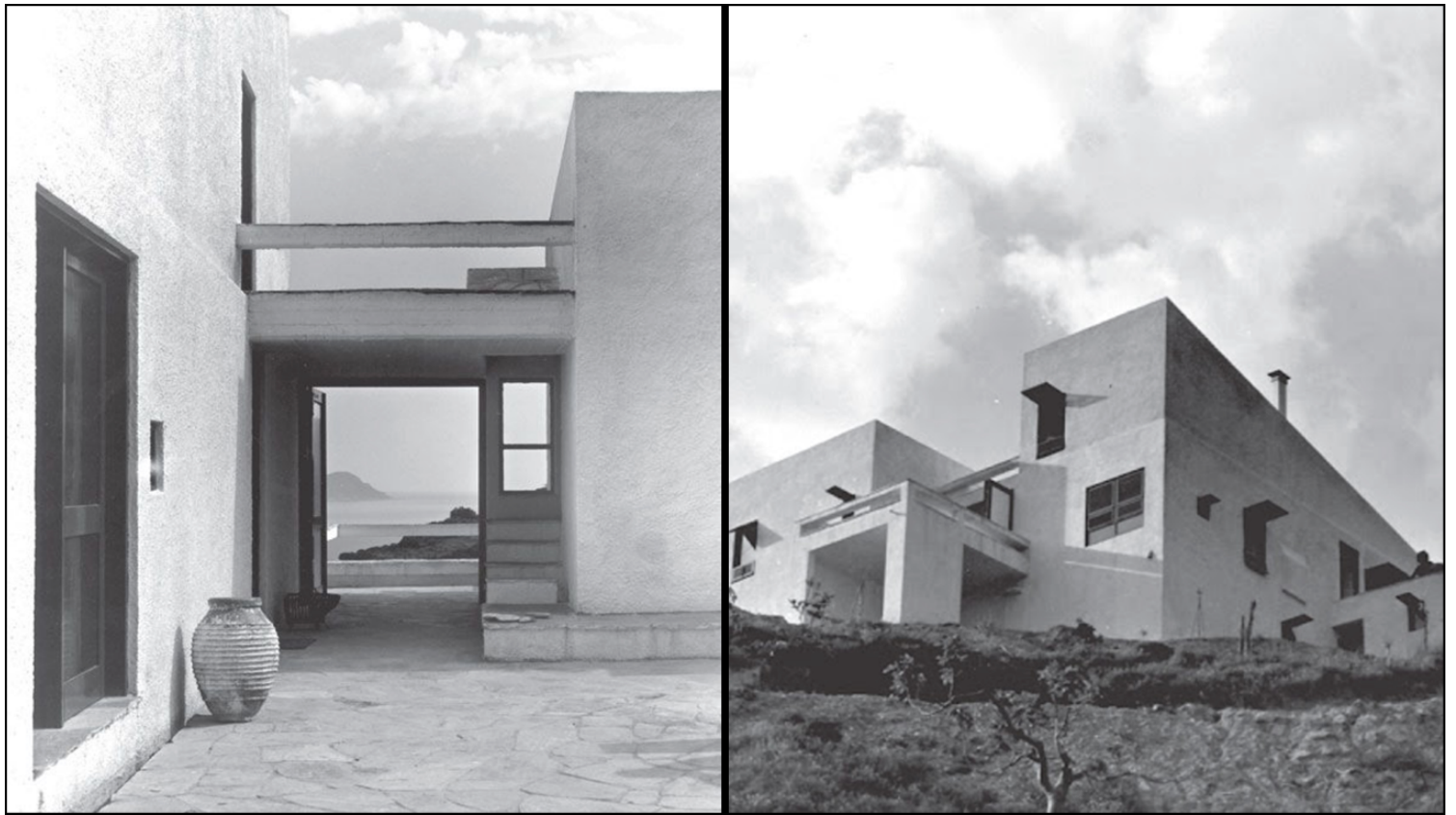
Εξετάζοντας ένα παράδειγμα, στην εικόνα που δημιούργησε για τον Μαρσέλ Προυστ, γνωρίζοντας ότι ο συγκεκριμένος δοκιμιογράφος πραγματευόταν κυρίως το ζήτημα της ανθρώπινης αντίληψης και σκέψης, θα λέγαμε πως ο μεγάλος μαύρος όγκος απεικονίζει ίσως τον εγκέφαλο του ανθρώπου, ενώ η αυστηρότητα και η συνέπεια που υπάρχουν στον λόγο του περνάνε στην εικόνα ως αυστηρές ευθείες γραμμές και πολλές γωνίες.

Γραμμικό σχέδιο και διάγραμμα με βάση την εικόνα του Federico Babina

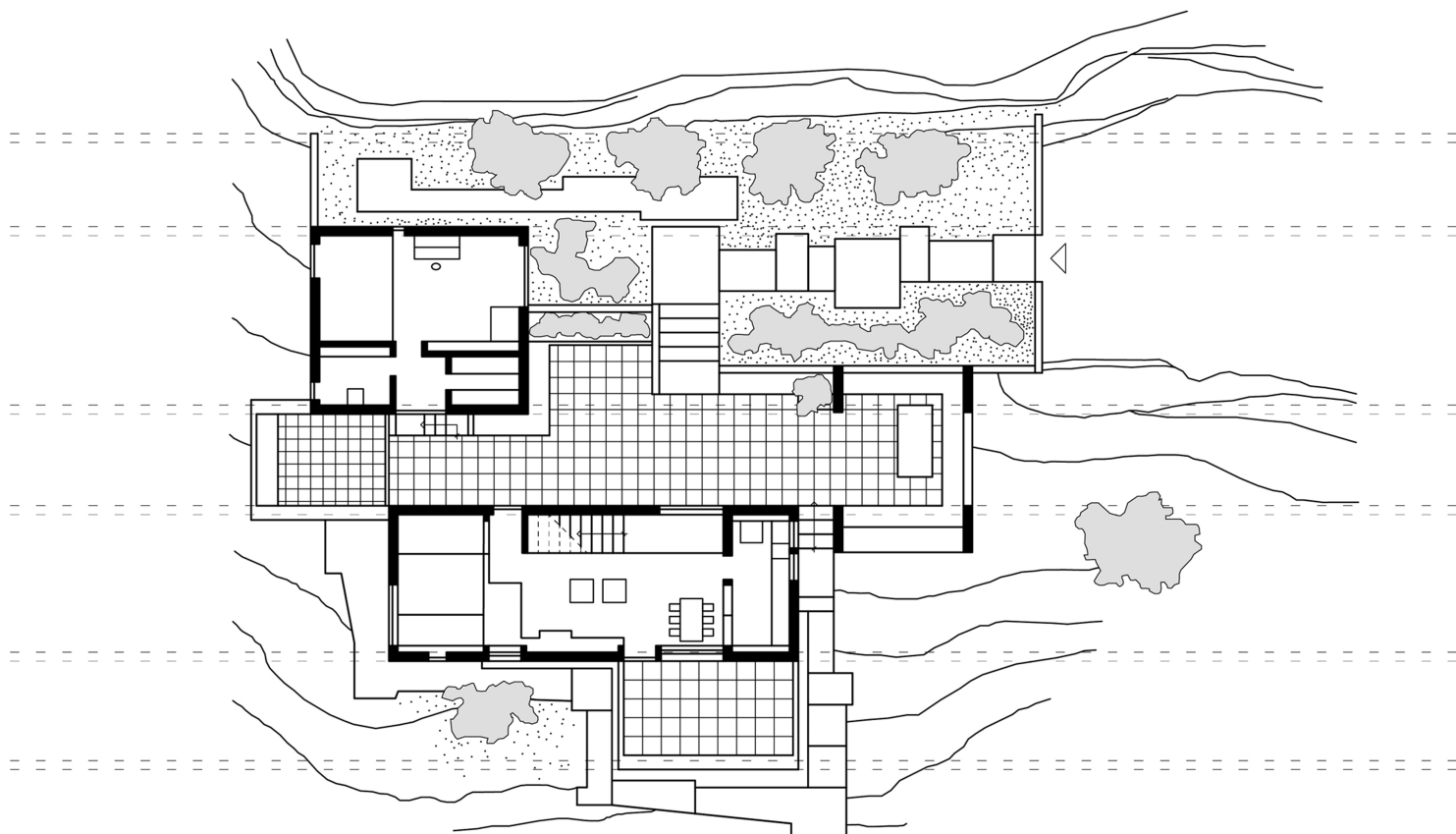
Προχωρώντας την εργασία μας και διερευνώντας τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στον αρχιτεκτονικό και τον γραπτό λόγο των αρχιτεκτόνων, επιλέγουμε τη Σουζάνα Αντωνακάκη και μελετάμε το βιβλίο της «Κατώφλια».

Έπειτα από την προσεκτική ανάλυση του άρθρου «Δρόμος και οδός» ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο γραφής του, το συσχετίζουμε με την Κατοικία στον Οξύλιθο από το «Εργαστήριο 66» και επισημαίνουμε κάποιες ομοιότητες μεταξύ τους.

Κατοικία στον Οξύλιθο των Αντωνακάκη

Ένα στοιχείο που εντοπίζουμε είναι το «κατώφλι», η έννοια του ενδιάμεσου χώρου. Το κείμενό της, όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα, κατά κάποιον τρόπο μπορεί να χωριστεί σε τρία μέρη. Ανάμεσα σε αυτά υπάρχουν δύο φράσεις που έχουν τον ρόλο συνδετικού κρίκου. Αντίστοιχα, η κατοικία χωρίζεται σε πέντε ζώνες. Από αυτές οι 1, 3 και 5 είναι κυρίως ανοιχτοί χώροι, ενώ οι ζώνες 2 και 4 είναι αυτές που παραλαμβάνουν τους κλειστούς όγκους.

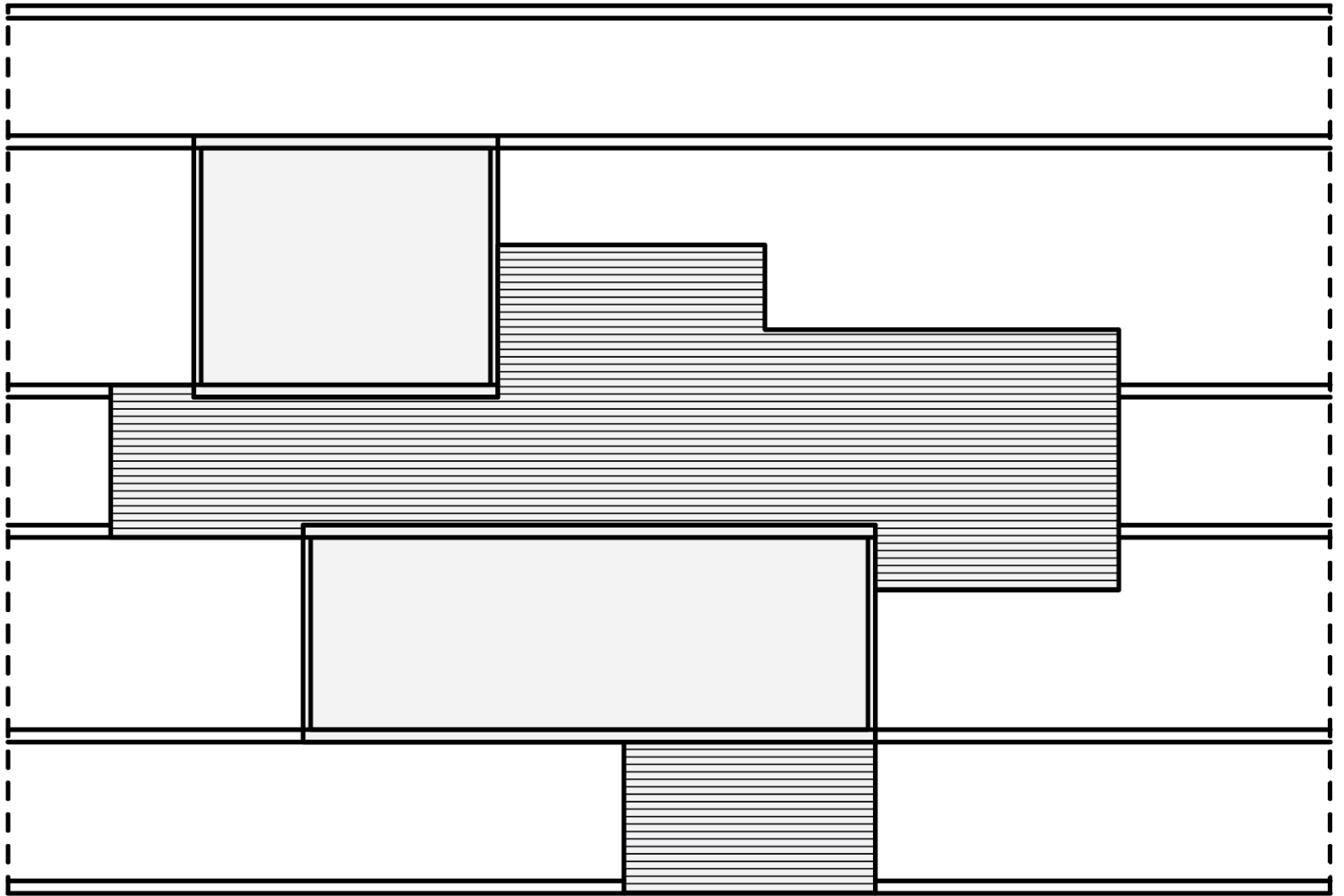
μεγάλο κομμάτι λέξεων 1

σύντομη συνδετική περίοδος 1

μεγάλο κομμάτι λέξεων 2

σύντομη συνδετική περίοδος 2

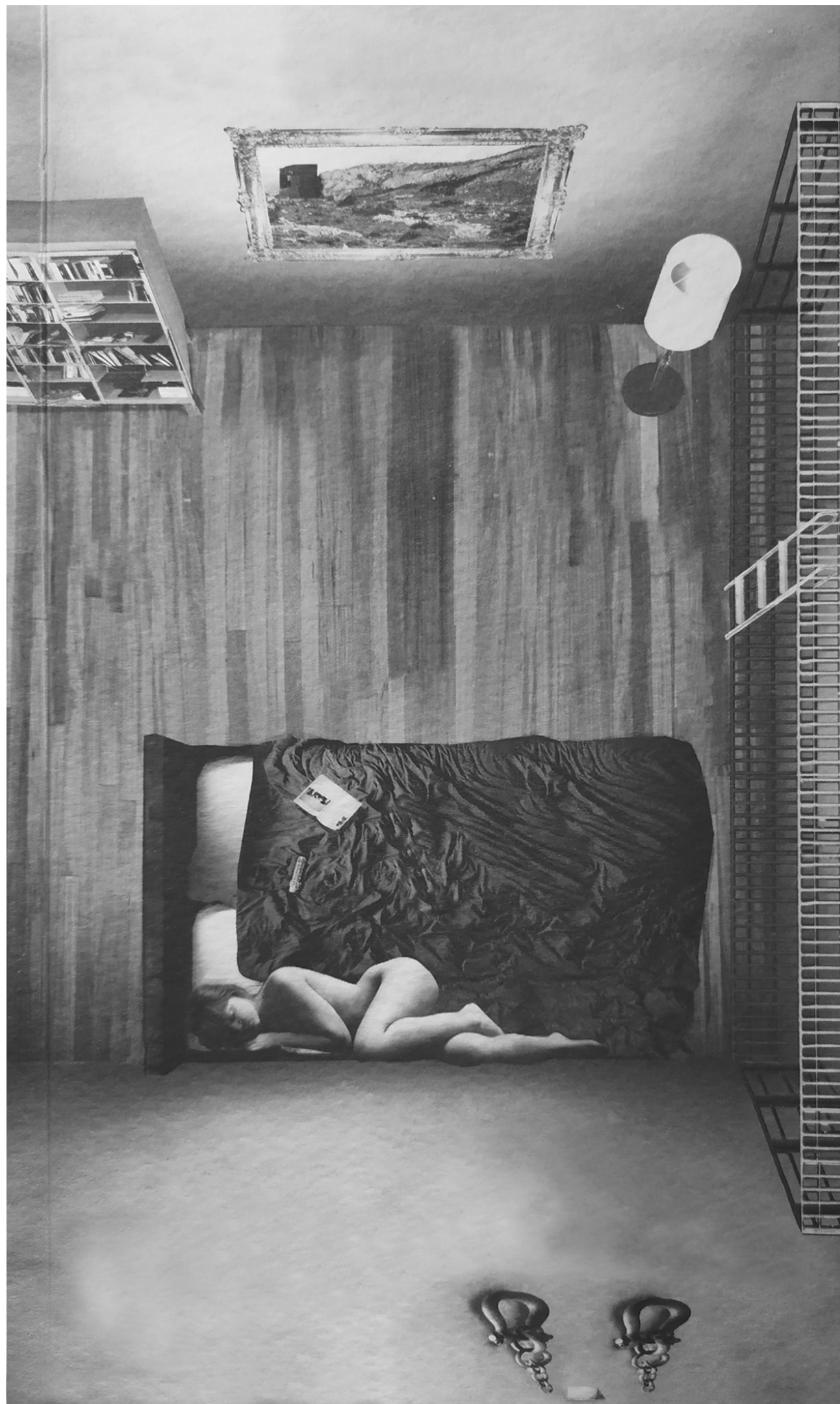
μεγάλο κομμάτι λέξεων 3

Διάγραμμα κάτοψης της κατοικίας – ζώνες και διάγραμμα οργάνωσης του κειμένου «Δρόμος και οδός»

Έτσι συμπεραίνουμε ότι η Σουζάνα Αντωνακάκη οργανώνει / σχεδιάζει με τον ίδιο τρόπο το κείμενό της και τον αρχιτεκτονικό χώρο. Και στις δύο περιπτώσεις χρησιμοποιεί κατώφλια διαφορετικού είδους για διαφορετικούς λόγους, έχοντας όμως τον ίδιο στόχο, είτε αυτά είναι φράσεις κειμένου είτε είναι κατοικήσιμοι χώροι.

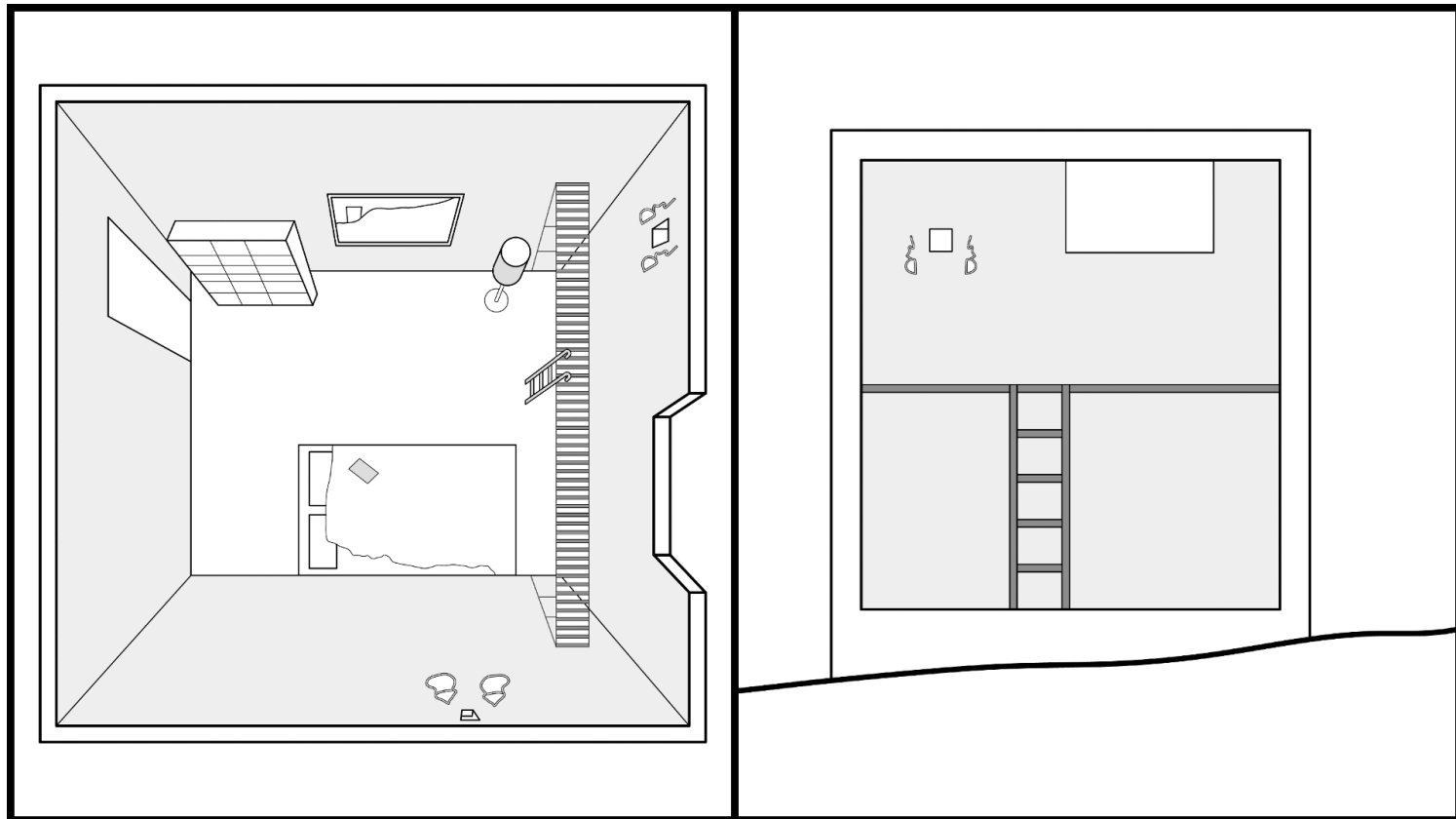
Ολοκληρώνοντας την έρευνα, διαβάζουμε αρχιτεκτονικά το μυθιστόρημα «Η τραγουδίστρια και η πολυθρόνα» του Αριστείδη Αντονά. Αναλύουμε αρχιτεκτονικά τους χώρους που διαδραματίζεται η πλοκή της ιστορίας, ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα και ενδεχομένως να επαναπροσδιορίσουμε κάποιες αρχιτεκτονικές έννοιες.

Ένα από τα στοιχεία στα οποία εστιάζουμε είναι το παράθυρο στο δωμάτιο του ήρωα, το σημαντικότερο στοιχείο της κατοικίας του, καθώς είναι το μόνο που τον συνδέει έστω και εικονικά με το εξωτερικό περιβάλλον. Έχει χαρακτήρα παρακολούθησης, καθώς ο άντρας παρατηρεί από αυτόν όλες τις κινήσεις της γυναίκας-τραγουδίστριας.

Το παράθυρο του μυθιστορήματος μας δείχνει πως υπάρχουν πολλοί τρόποι να σχεδιαστεί και να υπάρξει ένα παράθυρο, ανάλογα με τις συνθήκες και τον ρόλο που έχει να αναλάβει στο αρχιτεκτονικό σύνολο.

Ταυτόχρονα μας επιβεβαιώνει πως η κάθε παράμετρος στον σχεδιασμό του αποδίδει διαφορετικό νόημα. Για παράδειγμα, το σχήμα του, η θέση του στον τοίχο, η ορατότητα, η ιδιωτικότητα, είναι ζητήματα που χρειάζεται κάθε φορά να μελετηθούν.

Προοπτική κάτοψη και τομή του δωματίου

Εν κατακλείδι, μπορεί αυτές οι δύο τέχνες φαινομενικά να είναι ασύμβατες, ωστόσο αν κανείς τις μελετήσει σε βάθος θα ανακαλύψει πως έχουν κοινό έδαφος, αφού και στις δύο κατασκευάζεται και «κατοικείται» ένας χώρος, είτε είναι πραγματικός είτε φανταστικός.

The present work has as a subject the interaction of architecture with the art of speech. An issue that has occasionally preoccupied architects in their quest to investigate and expand the field of architecture. The written word has the appropriate capacity to be able to externalize meanings that would otherwise remain hidden.

The direction of our research is related to how the architect through the art of speech will better understand architectural concepts and meanings. So we looked at some examples where these two arts meet. In the first case, an architect explores the texts of a writer in order to enrich his view of the experience of a place. In the second reference work, the architect studies well-known writers and transforms the textual features into forms, in order to finally produce their architectural vocabulary. Next, we study the writing work of an architect and relate it to her architecture. That is, the written expression and respectively the design acquire common ground. Finally, we see the case where reading a novel and its architectural analysis help to understand spatial concepts and meanings.

After this research we came to some conclusions which can enrich a wider study around the relationship of architecture with other arts. We consider these findings to be supplies for the strengthening of thought and design during the architectural process.